

BEYPAZARI REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ

ARAŞTIRMA KONUSU:

BEYPAZARI'NDA İLKÖĞRETİM VE ORTA ÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN
ÖĞRETMENLERİMİZİN KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINA YÖNELİK
TUTUMLARINI ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Musa Hasan TAŞKIRAN

Beypazarı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü

Özel Eğitim Hizmetleri Bölüm Başkanı

2018

ANKARA

GİRİŞ;

Özel eğitim alanında çalışmalarını sürdüren araştırmacılar, ülkemiz eğitim sistemi içinde özel eğitim alanında yapılan uygulamaların son yıllarda nitelik açısından daha fazla önem kazandığını vurgulamaktadır. Özel eğitim alanında yapılan uygulamaların gelişimine katkıda bulunan bir çok araştırma ve uygulama yapılmaktadır. Özellikle özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması amacıyla eğitim ortamları, eğitim programları, materyal ihtiyaçlarının yanı sıra alanda çalışan personel eğitimine yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Araştırma ve çalışmalar sahada görev yapan personel ve öğretmen adayları üzerinde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Bu çalışmalarında ışığında alanda yaşanan olumlu bir gelişme olan eğitim fakültelerinde eğitimlerine devam eden öğrencilere yönelik program düzenlemesine de yer verilmesidir. Öğretmen adayları mezun olmadan önce özel eğitim konusunda yetiştirilmeleri hedeflenmektedir. Bilindiği gibi ülkemizde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin büyük bir çoğunluğu eğitimlerini kaynaştırma yoluyla sürdürmektedirler. Bu durumun doğal sonucu olarak okullarda görev yapan tüm öğretmenlerin bu alanda bilgi sahibi olması bireylerin özelliklerini ayırt edebilmesi ve eğitim ihtiyaçlarına yönelik çözümler üretebilmesi sürecin birey, aile ve eğitimci açısından daha verimli geçmesine hizmet etmektedir.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için en az kısıtlayıcı ortamın kaynaştırma ortamı olacağını belirten Kırcaali-İftar (1992) ayrıca, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin ve bu öğrencilerin eğitiminde yer alan öğretmenlerin destek hizmetlerden yararlanarak bu bireylerin genel eğitim ortamlarında akranları ile eğitimlerini sürdürmeleri şeklinde kaynaştırma uygulamalarını tanımlar. Kaynaştırma uygulamaları 1970'li yıllarda İskandinav ülkelerinin uygulamaları sonucunda tüm dünya ya yayılmış, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranları ile aynı ortamda eğitim aldıkları ve normalleştirme ilkesinin eğitsel bir sonucu olarak görülmektedir (Diler, 1998).

Ülkemizde yasal düzenlemeler özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ortamları ve düzenlemelerine ilişkin uygulamaları detaylı bir şekilde ele almaktadır. 19.09.2017 tarihli Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları genelgesi başta olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'nın iç mevzuatı da özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarına yönelik düzenlemelerden okul yönetimi, aile ve öğretmenleri sorumlu tutmaktadır.

Dünya da günümüzde birçok ülkede kaynaştırma uygulamalarının artması sonucunda genel eğitim sınıflarında öğrenciler arasında farklı performans ve eğitim ihtiyacına sahip çocukların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bunun sonucu olarak da sınıf öğretmenleri özel gereksinimli öğrencilerle daha fazla karşılaşmaktadırlar (Sucuoğlu, Özokçu ve Ünsal, 2004).

Kaynaştırma eğitim uygulamalarının başarılı olabilmesi için farklı değişkenlerde düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Bu değişkenler, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitim ihtiyaçları, bireyin eğitim aldığı okul/kurum yönetimi ve öğretmenlerin tutumları, aileler, okulda bulunan diğer öğrenciler, fiziki çevre ve eğitim materyalleri gibi farklılıklar gösterir (Diler, 1998., Kırcaali-İftar, 1998).

Deneyimler sonucunda, bireyin birbirine benzer gördüğü durumlar karşısında gösterdiği tepkiyi etkileyen doğru ya da dolaylı etkilerin sonucunda o duruma karşı sinirsel ve zihinsel olarak hazır olma durumudur (Shapiro, 1999) Kaynaştırma uygulamalarında farklılıklar okulda görev alan personelin tutumlarına bağlı olarak değişir. Zira olumsuz tutumlar kaynaştırma uygulamalarının büyük oranda engeller.

Bey pazarı Rehberlik Araştırma Merkezi Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü tarafından yürütülen bu çalışmanın amacı; ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarının incelenerek kaynaştırma

uygulamalarında yaşanan olumsuzlukları en aza indirgeyerek öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına karşı tutumlarını olumlu yönde artırmak ve dolayısıyla özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarından maksimum düzeyde yararlanmasını sağlamaktır.

YÖNTEM

ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini Ankara ili Beypazarı ilçesinde görev yapan ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenleri oluştururken, örneklemini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Beypazarı ilçesindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerden kaynaştırma uygulamalarında görev alan ve kaynaştırma uygulamalarında görev almayan olarak seçkisiz atama yöntemi ile seçilen 60 tanesi ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinden(%43), 45 tanesi ortaokullarda görev yapan branş öğretmenlerinden(%32) ve 35 tanesi liselerde görev yapan branş öğretmenlerinden(%25) olmak üzere toplam 150 öğretmenden oluşmaktadır.

VERİ TOPLAMA ARACI

Kaynaştırma Uygulamaları Tutum Ölçeği Anketi

Anket kaynaştırma uygulamaları konusunda öğretmenlerin tutumlarını ölçmek amacıyla yapılandırılmış sorulardan oluşmaktadır. Anket öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan 13 maddeden oluşmaktadır.

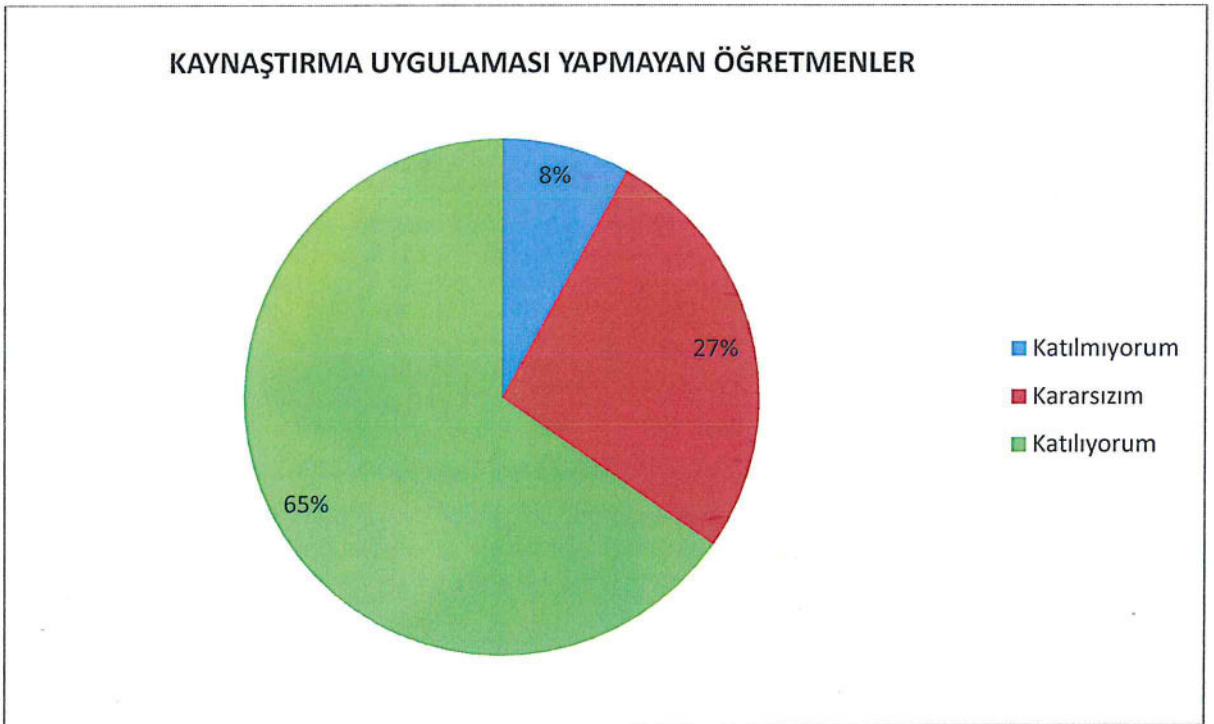
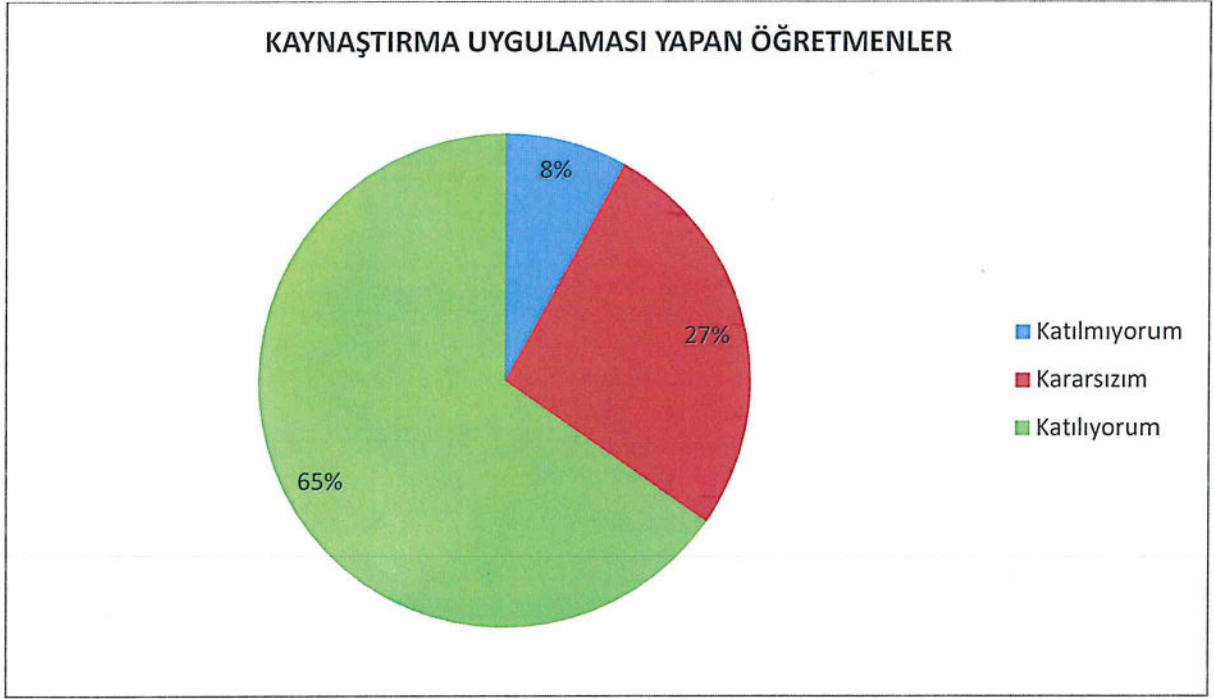
VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizinde excel formatında yüzdeler hesaplamalarla betimsel istatistikler incelenmiştir. Oluşturulan yüzdeler pasta grafiği ile görselleştirilmiştir.

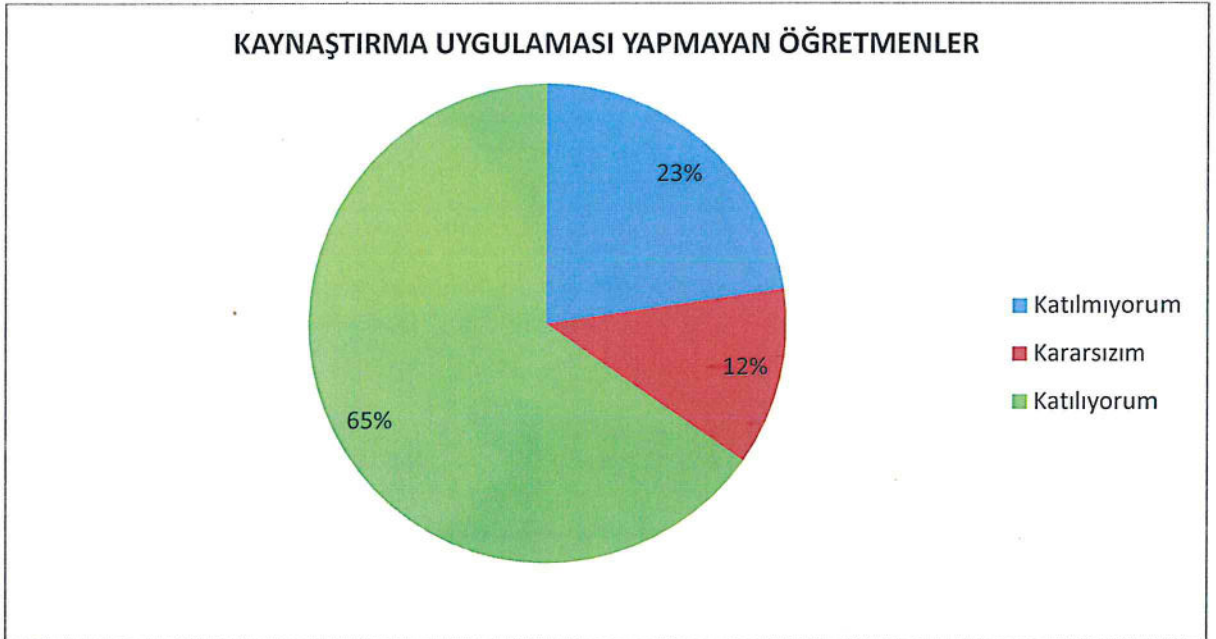
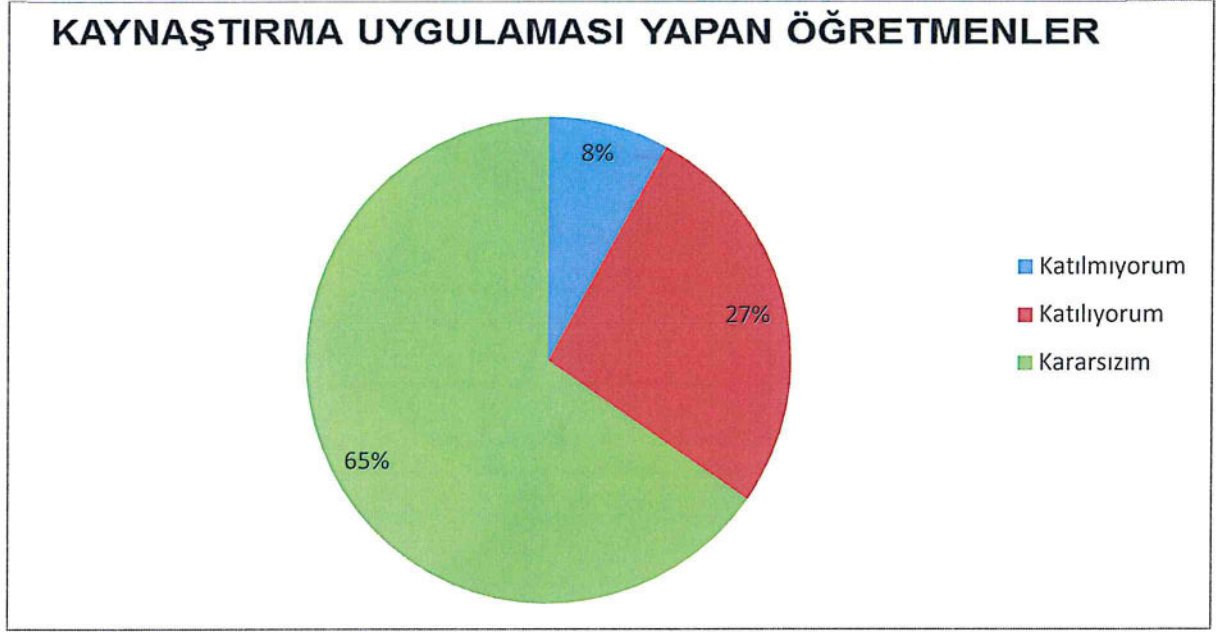
SONUÇLAR

Kaynaştırma Uygulamaları Tutum Ölçeği Analizi Sonuçları

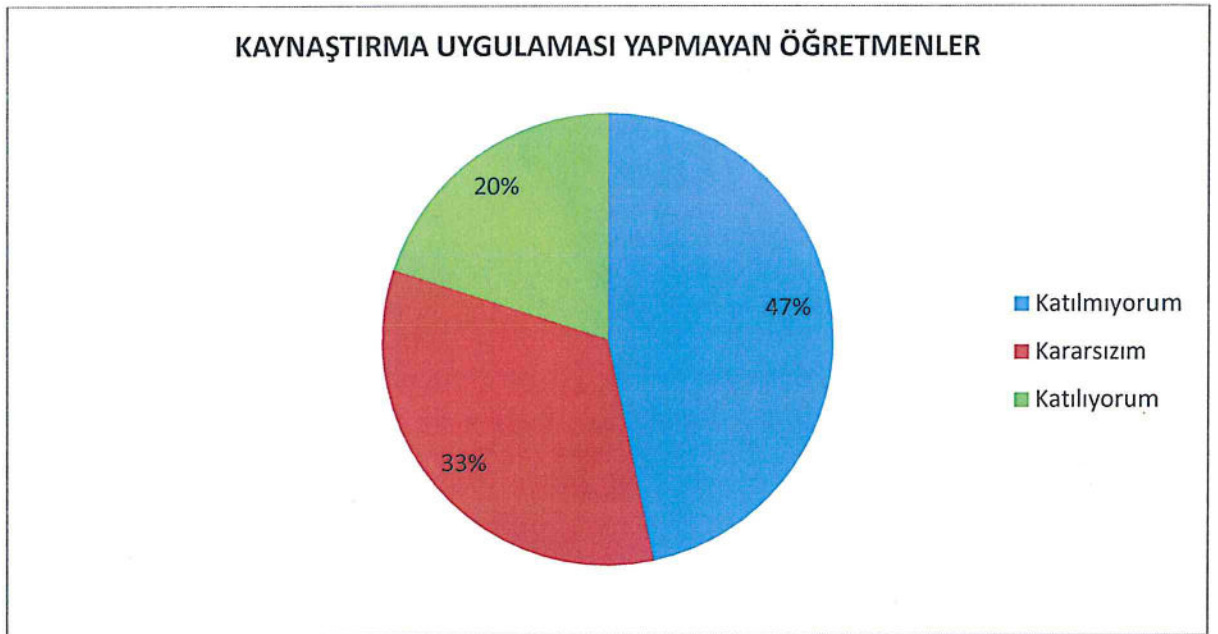
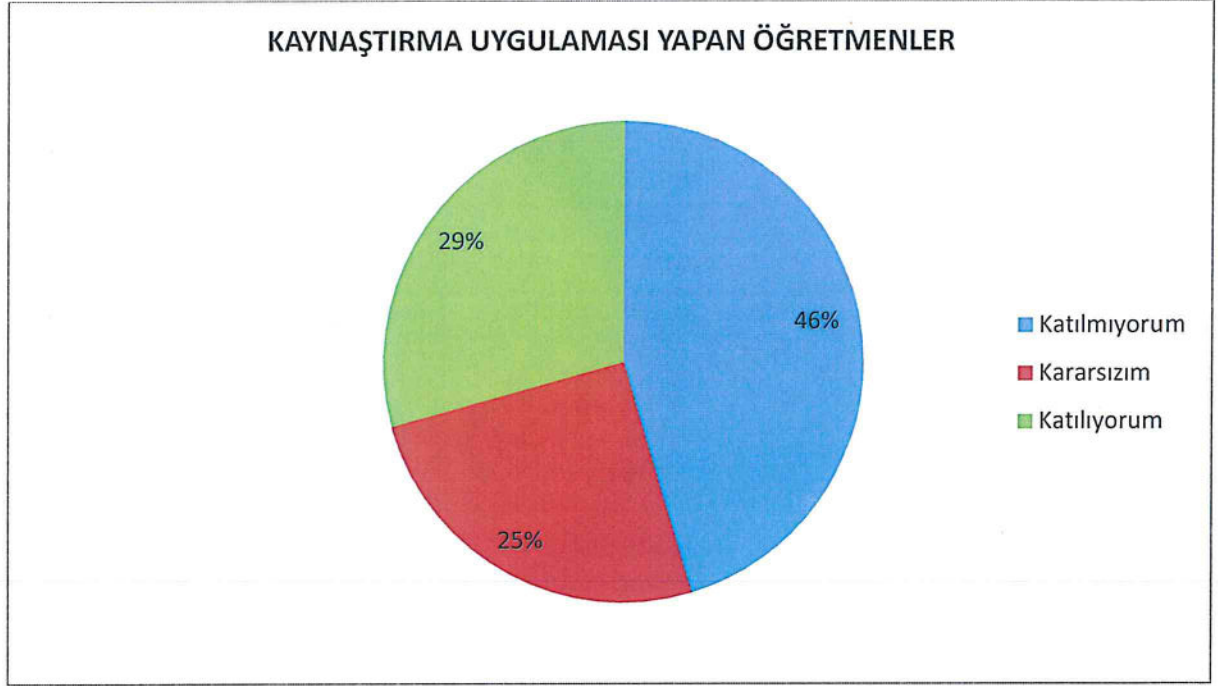
1.Kaynaştırma öğrencisinin başarısında aile ile işbirliğinin etkisi var mıdır?

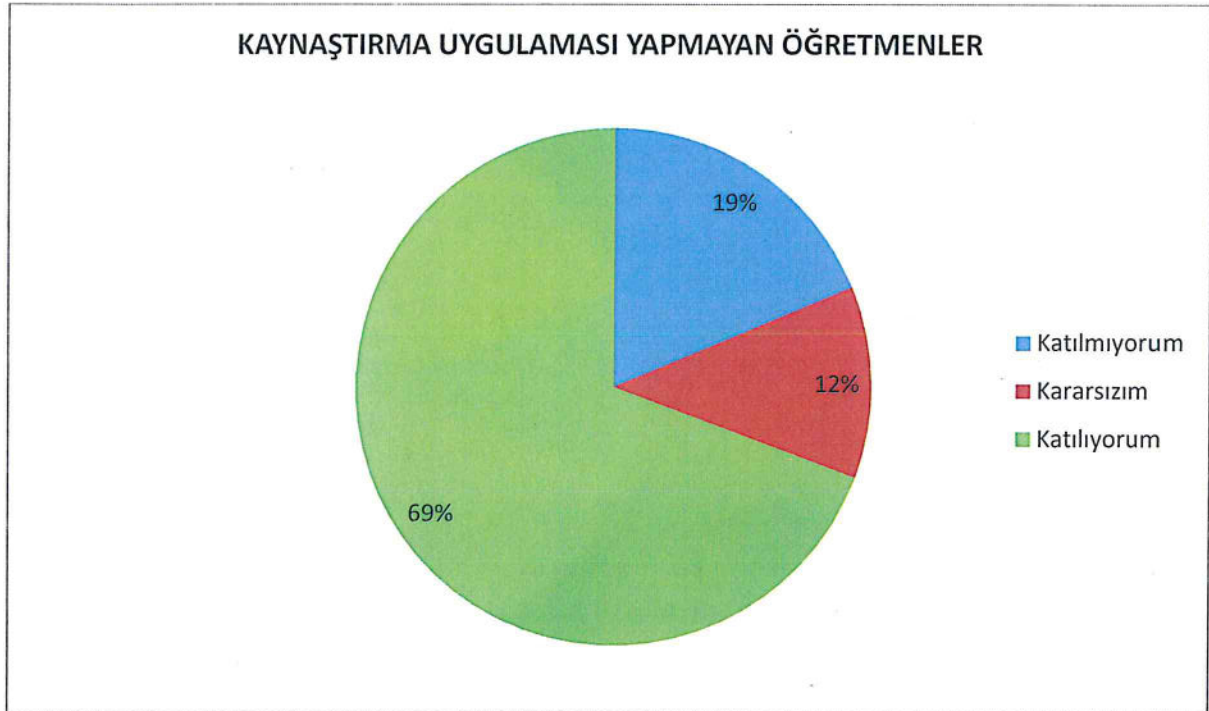
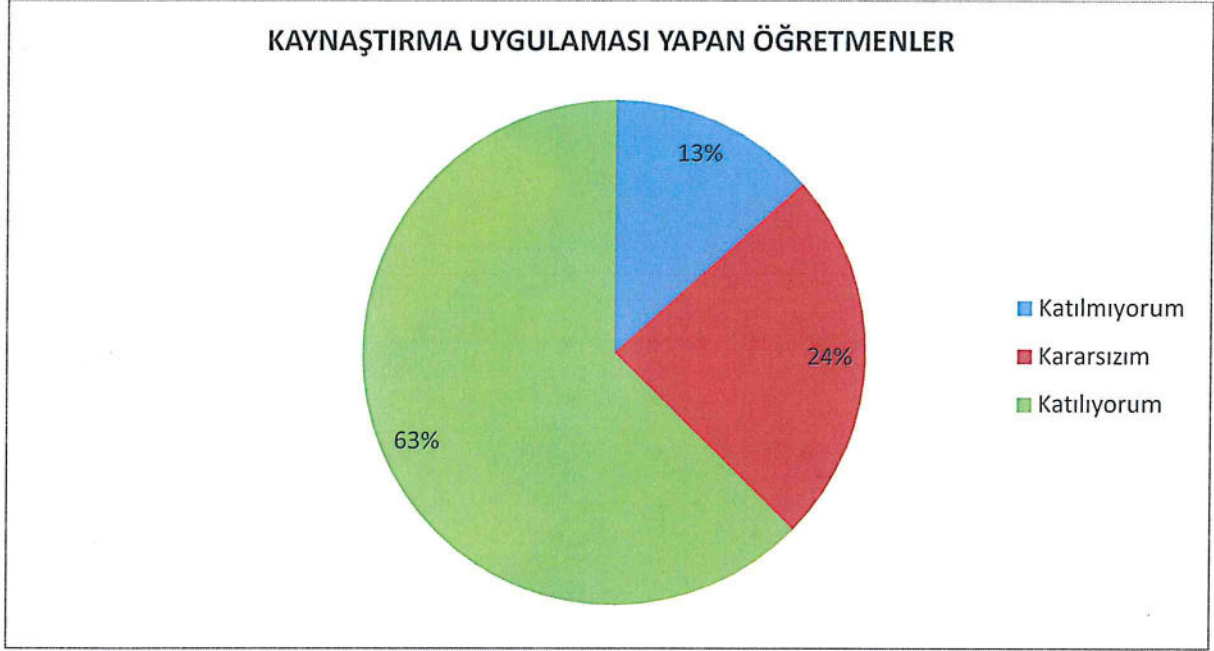
2. Kaynaştırma öğrencisinin davranış problemlerinin sınıf ortamına etkisi var mıdır?

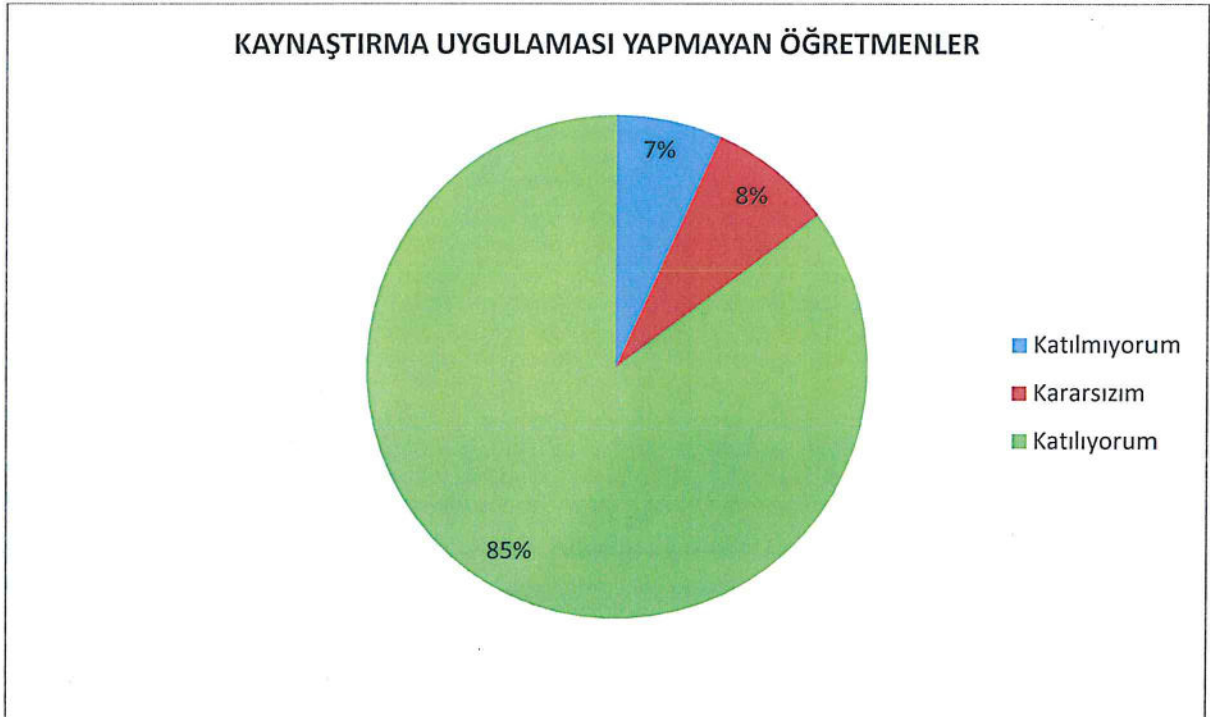
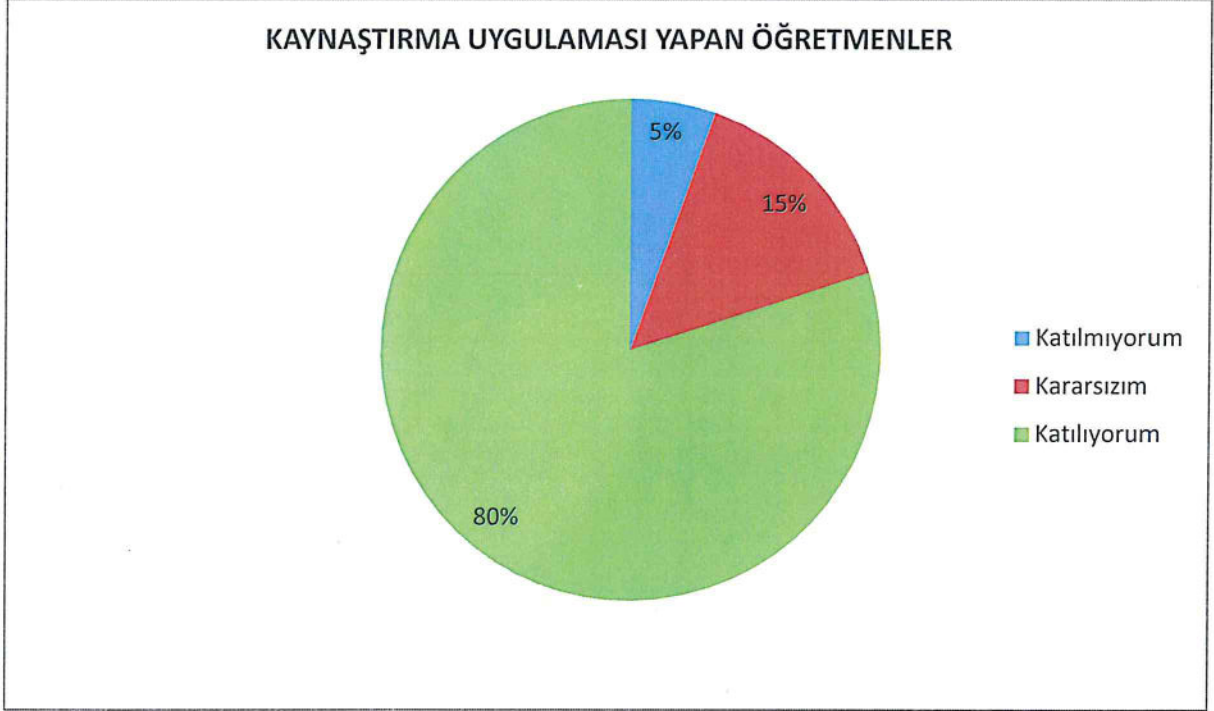
3. Destek eğitim faaliyetlerinde sınıf/branş öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencisi ile hemcins olmasının verimlilik açısından kaynaştırma uygulamalarına etkisi var mıdır?

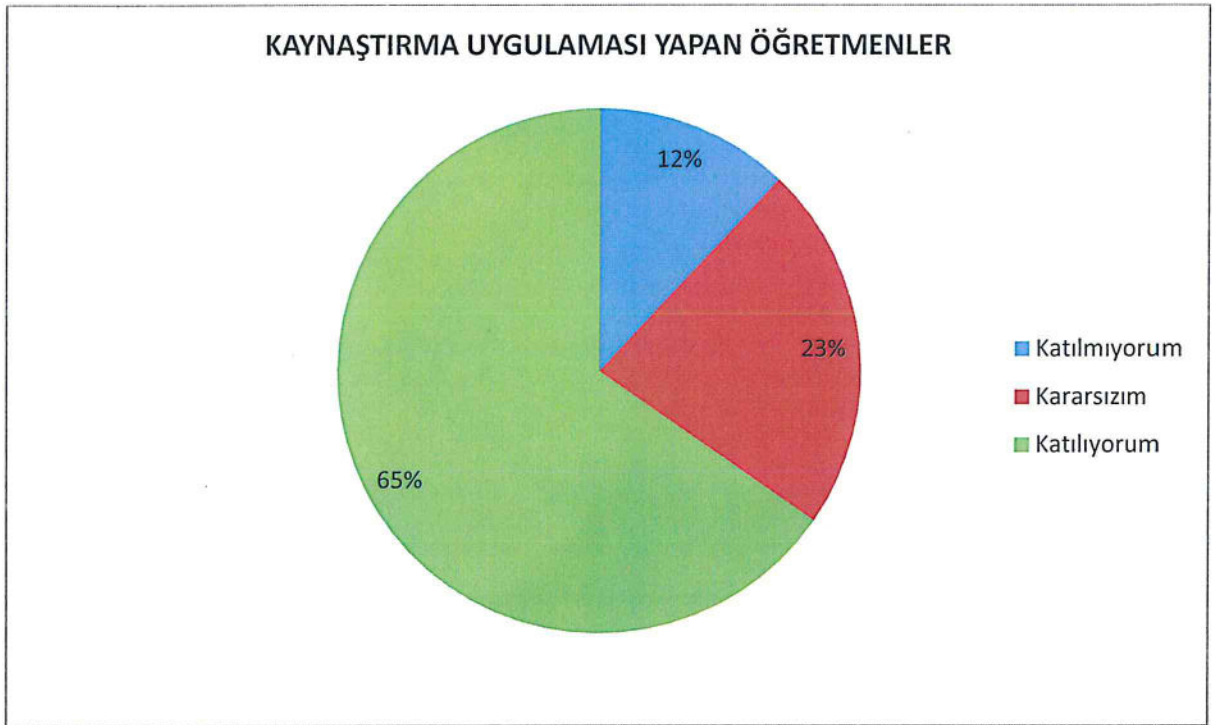
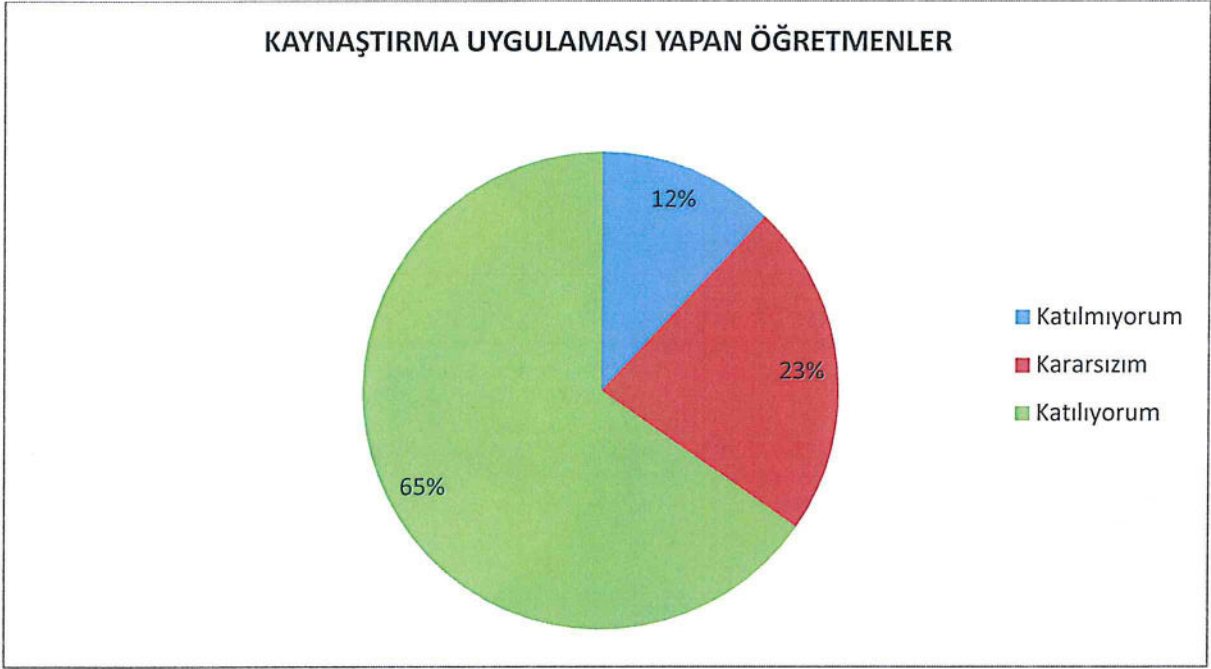
4.Sınıflarınızda kaynaştırma öğrencileri sayıları kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarınızı etkiler mi?

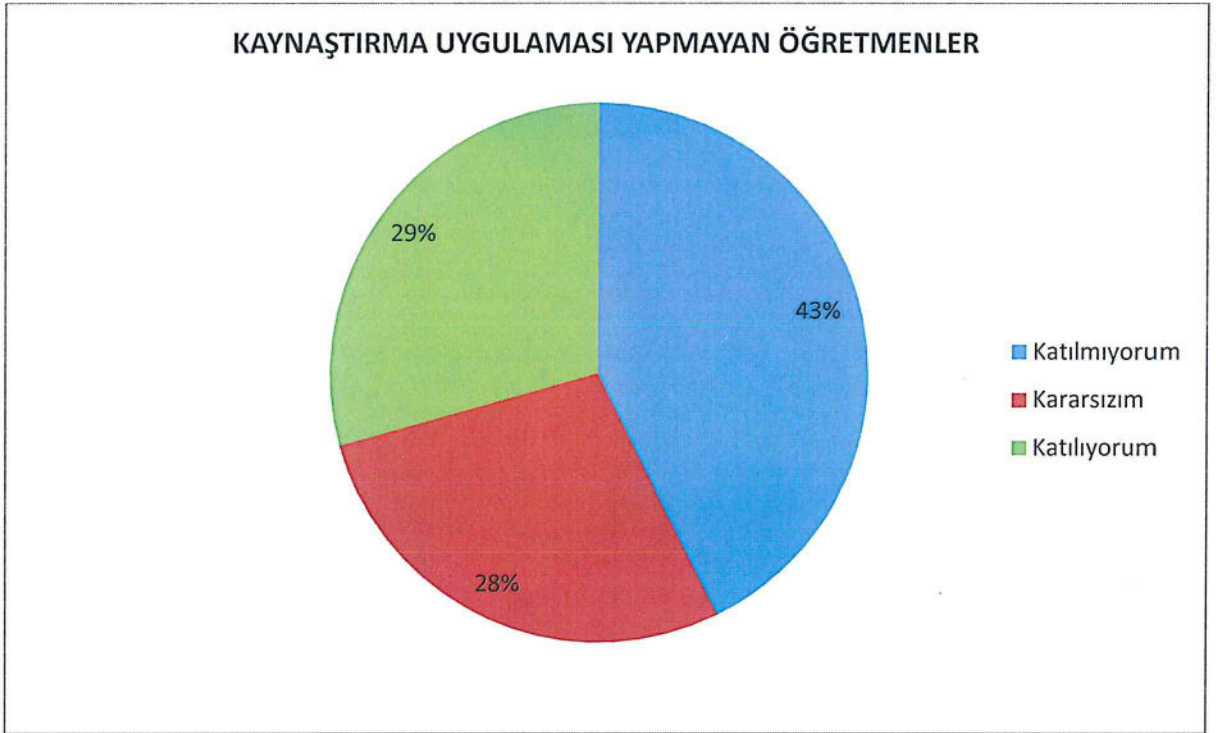
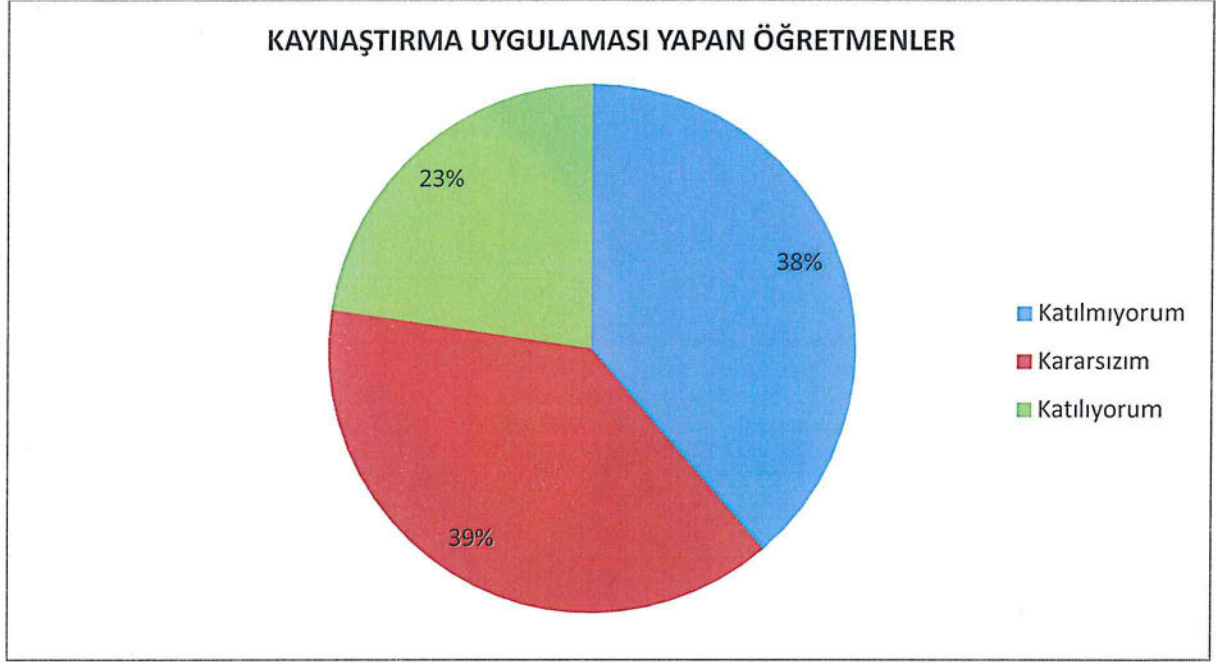
5.Kaynaştırma eğitimi hakkında aldığınız seminer ve kurslar kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarınızı etkiler mi?

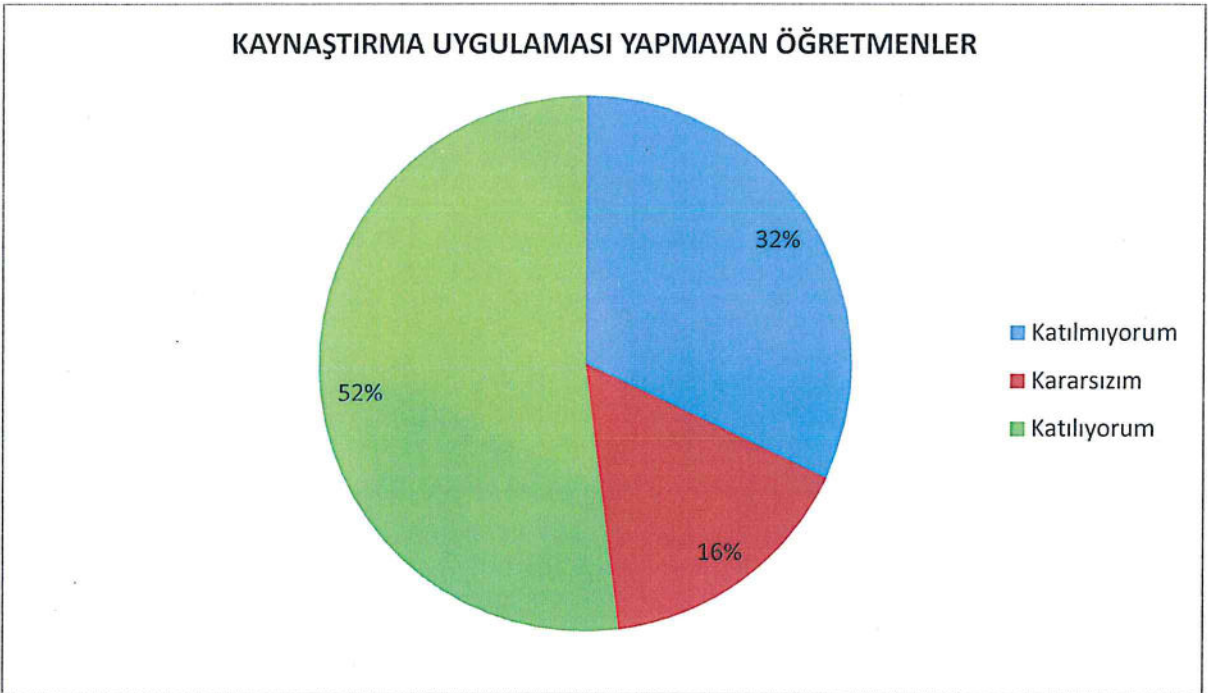
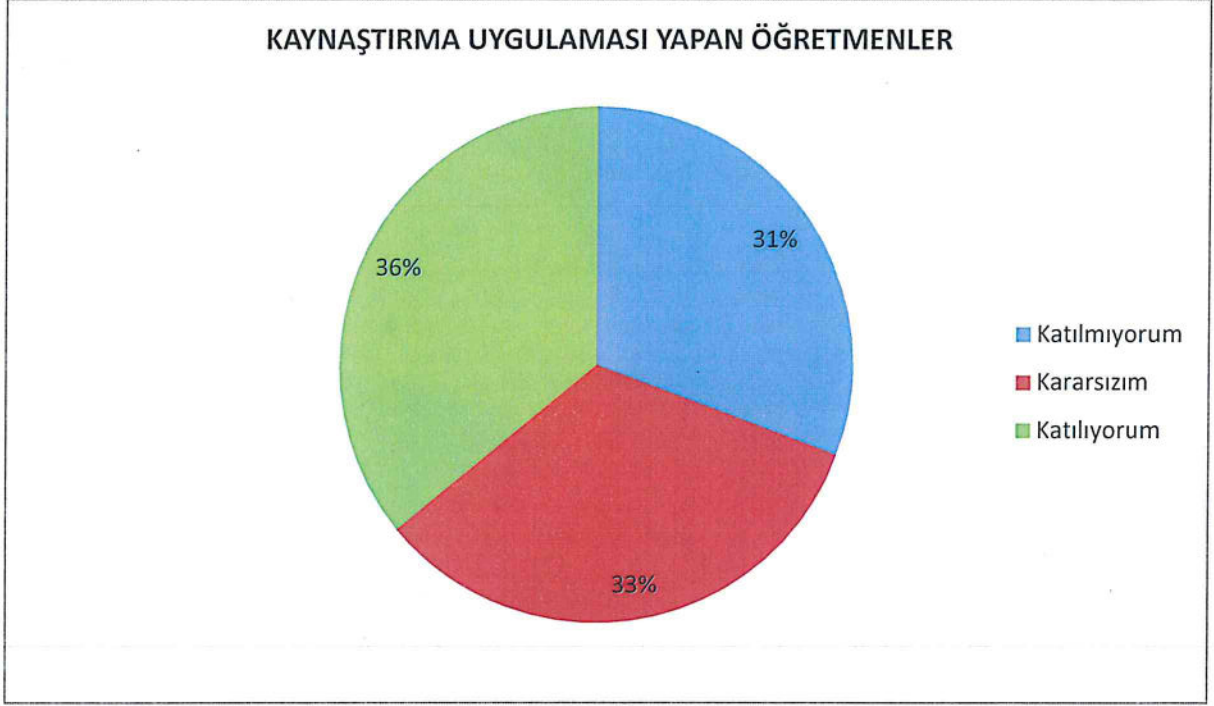
6.BEP hazırlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreci kaynaştırma eğitimine karşı tutumunuzu etkiler mi?

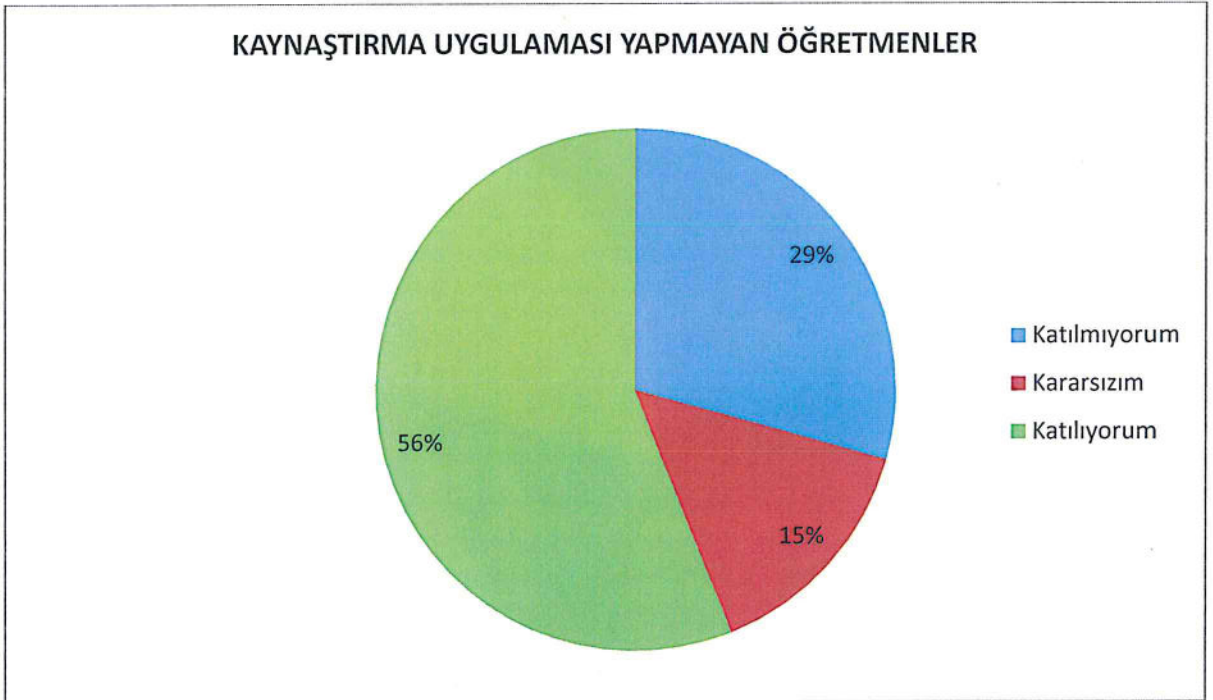
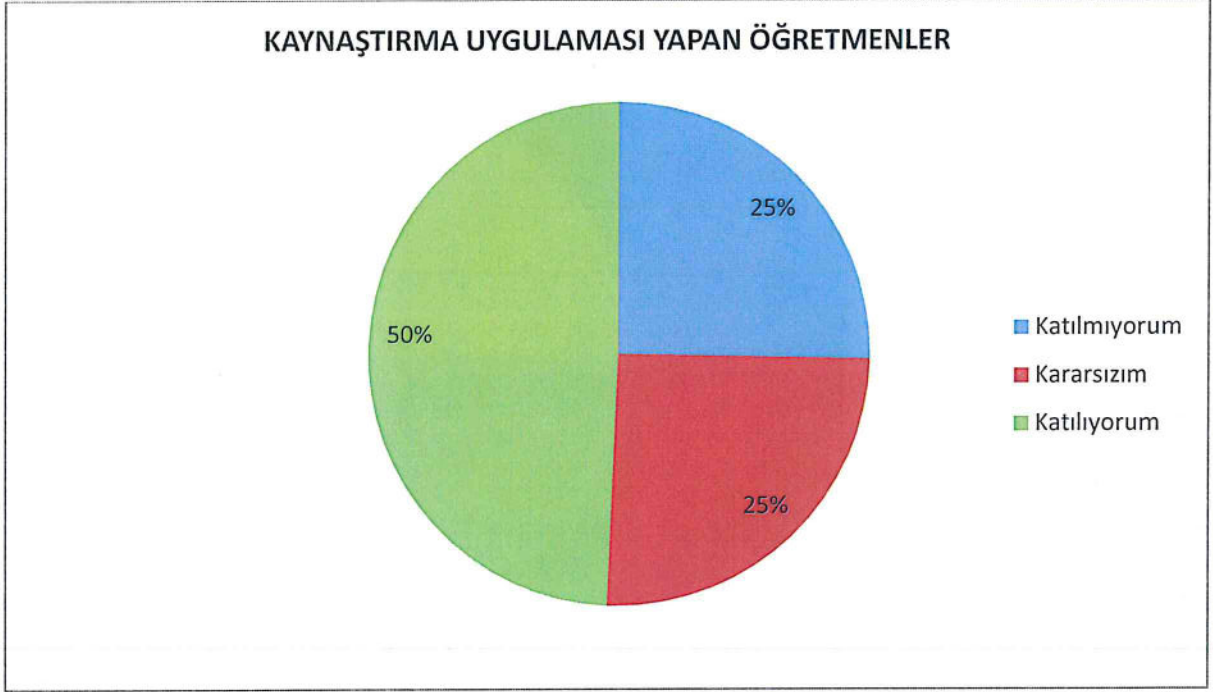
7.Sınıflarımızdaki yetersizlikten etkilenmiş bireyler için uygulanan kaynaştırma eğitimi yeterli mi?

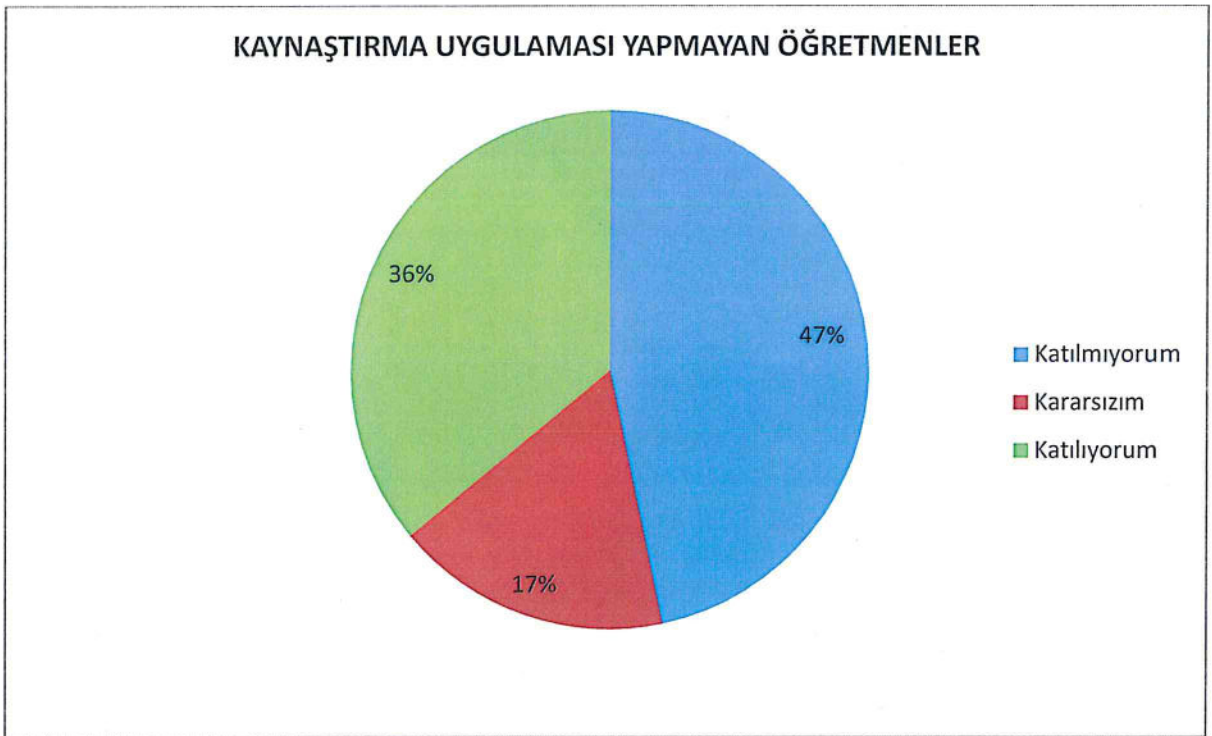
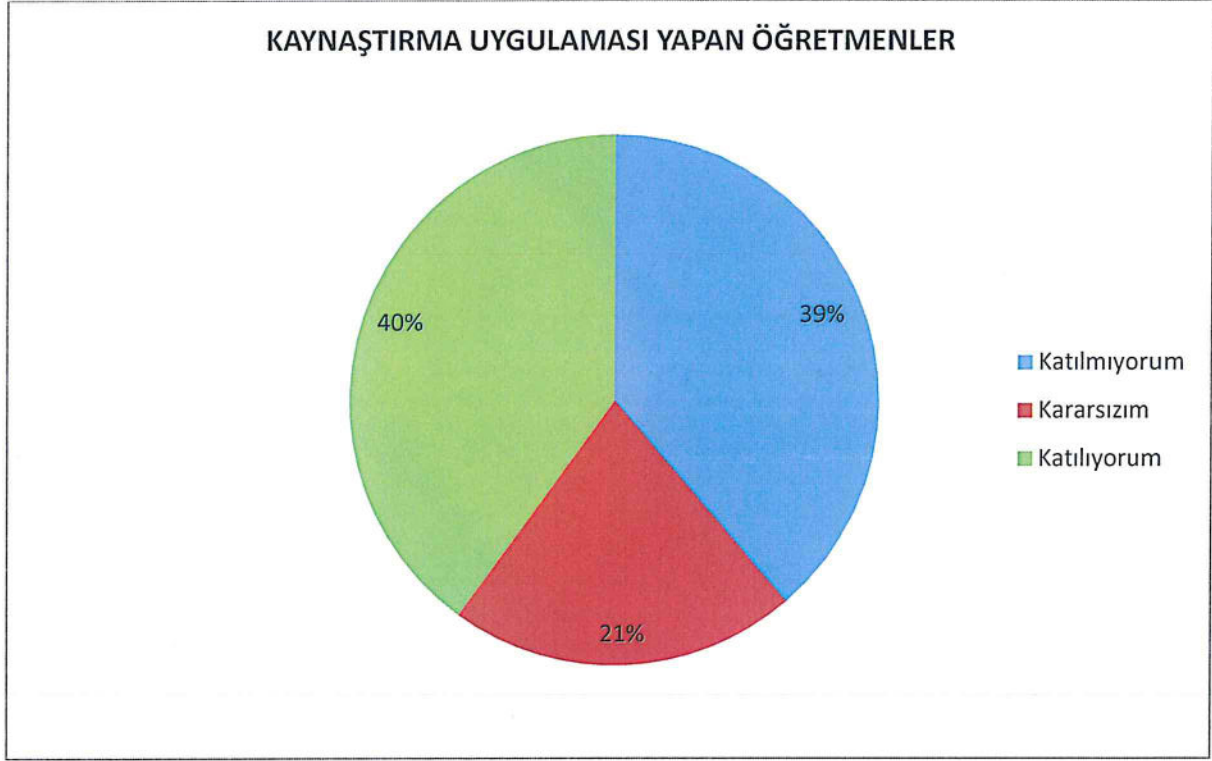
8.Kaynaştırma uygulamalarında öğrencini engel türü, derecesi kaynaştırma eğitime karşı tutumunuzu etkiler mi?

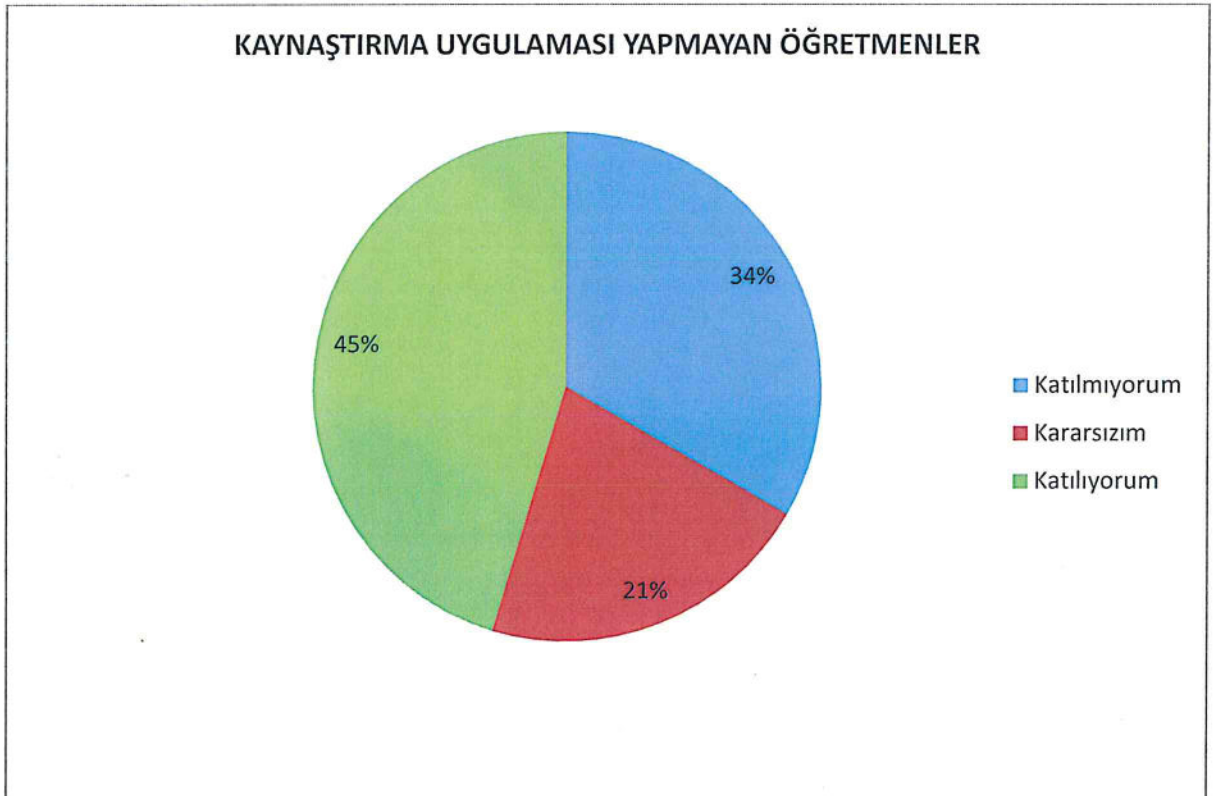
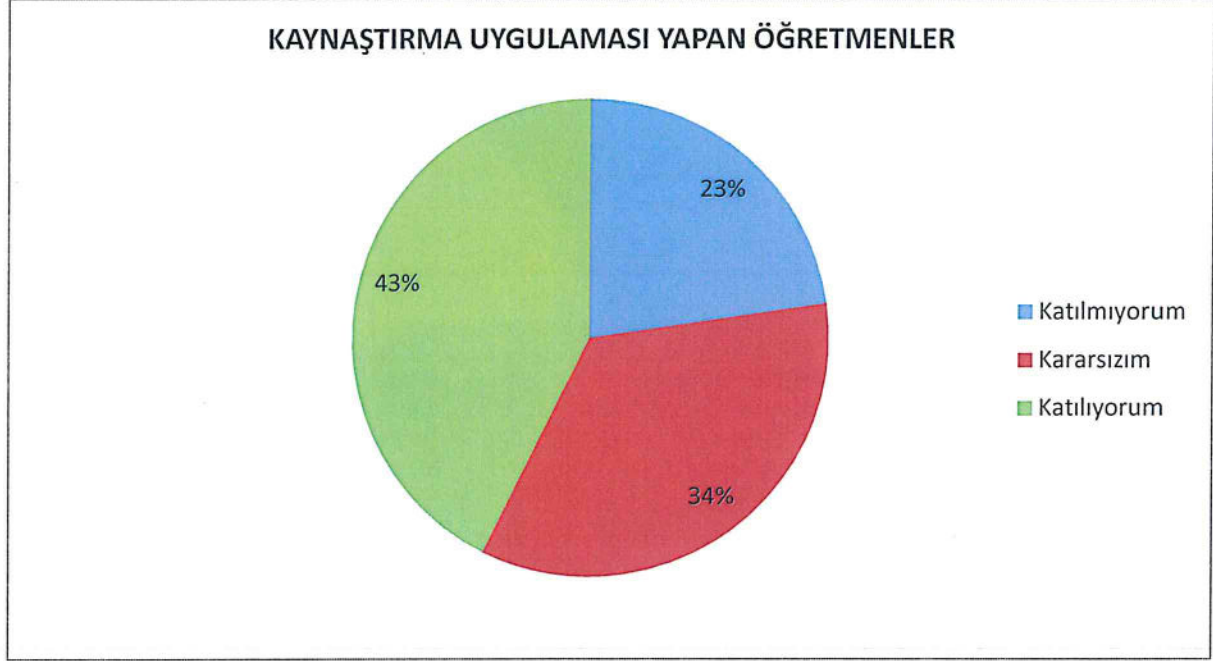
9.Kaynaştırma uygulamalarında retmenlerin mezuniyet alanları kaynaştırma eğitimine karşı tutumlarını etkiler mi?

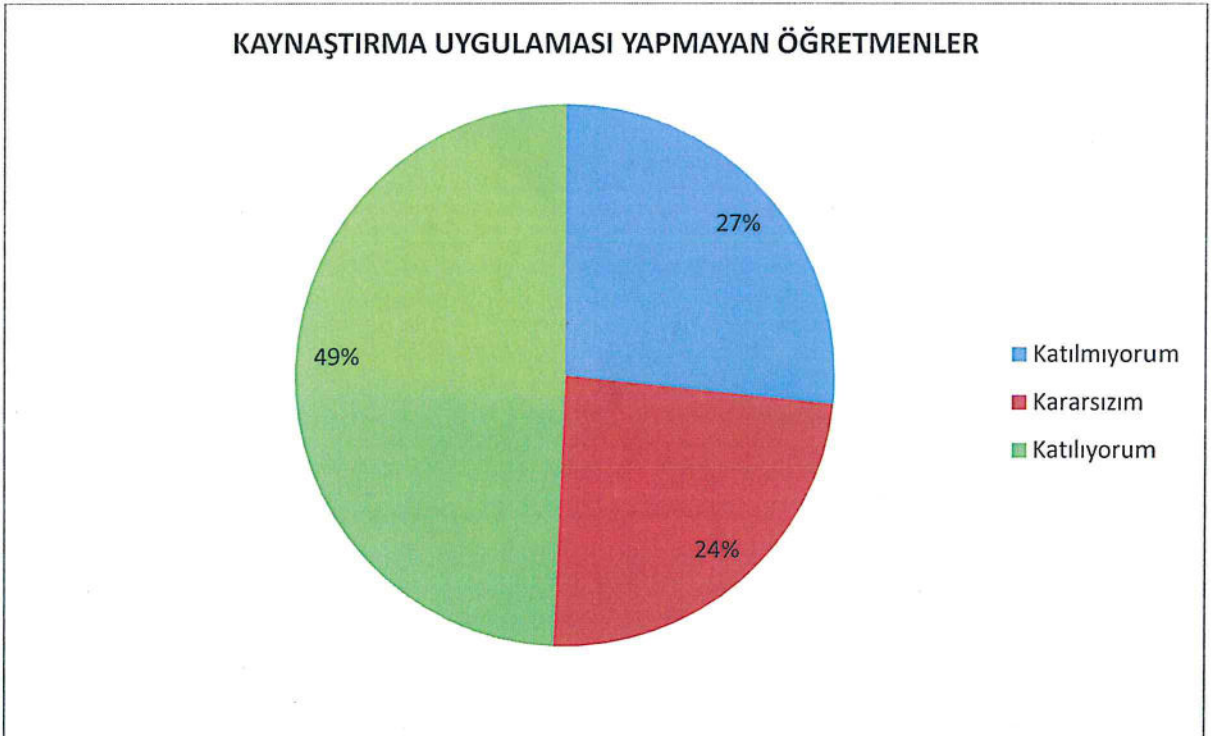
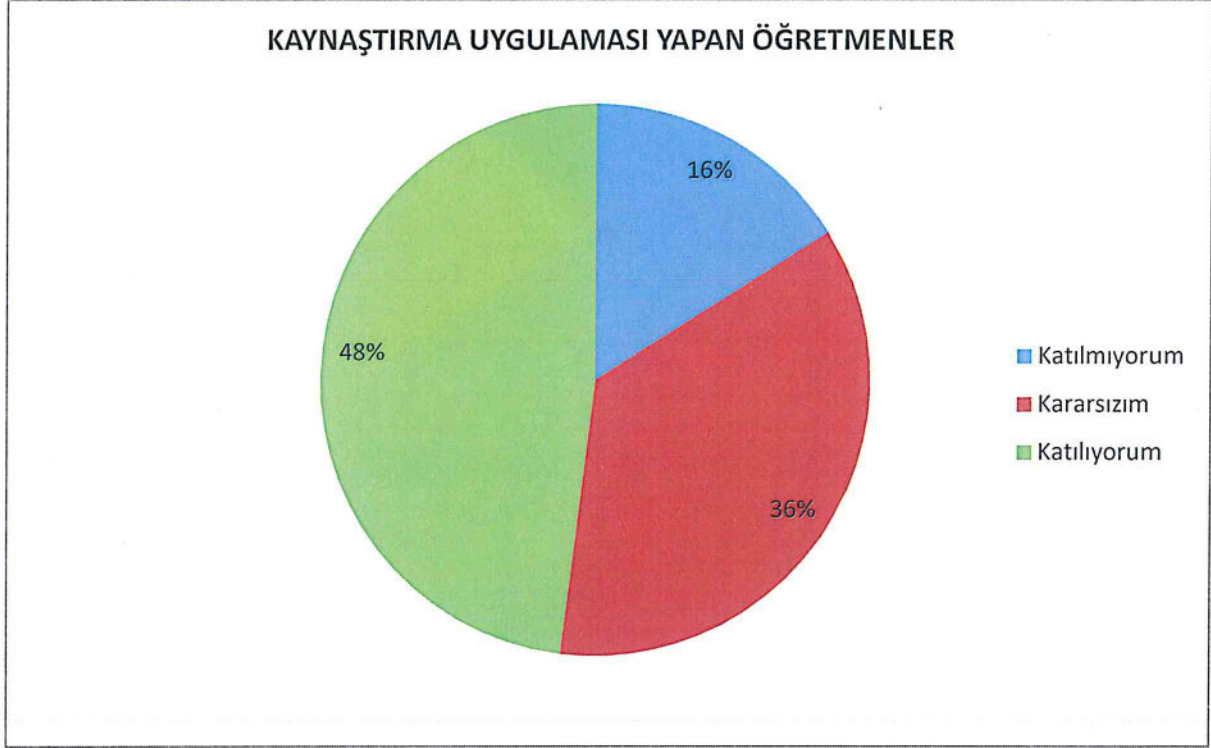
10.Öğretmenlerin branşları kaynaştırma öğrencilerine karşı tutumlarını etkiler mi?

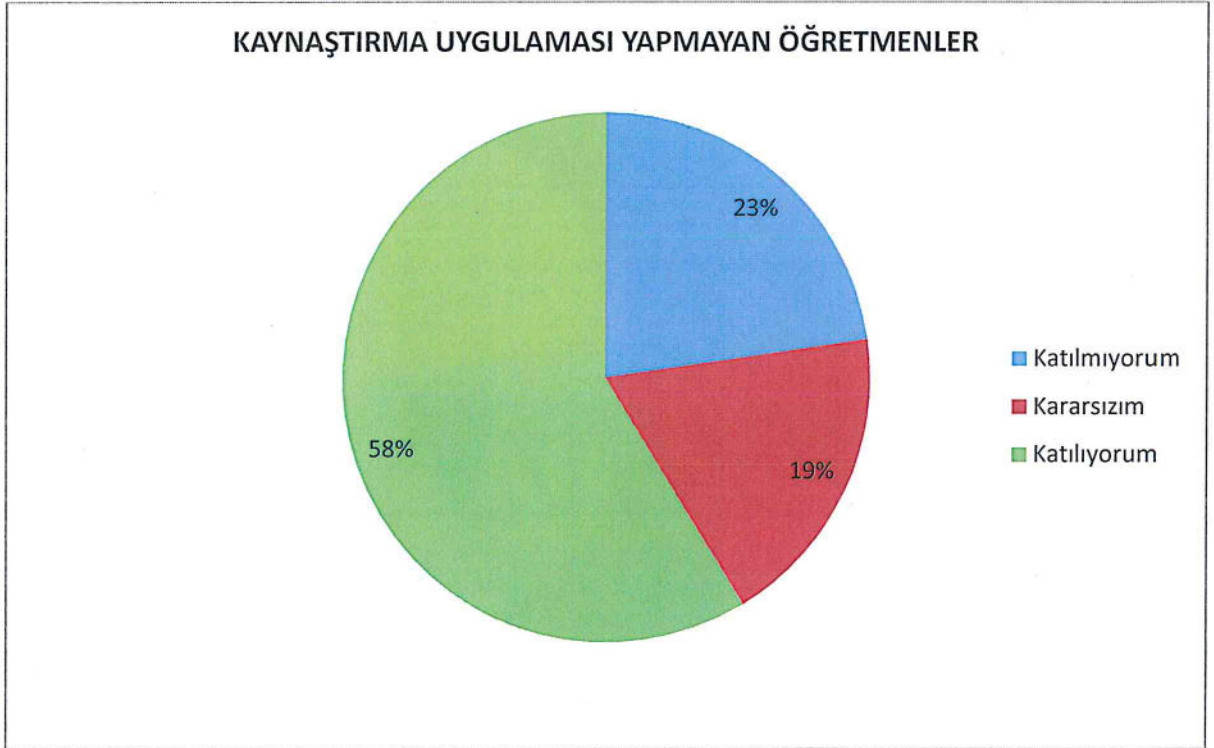
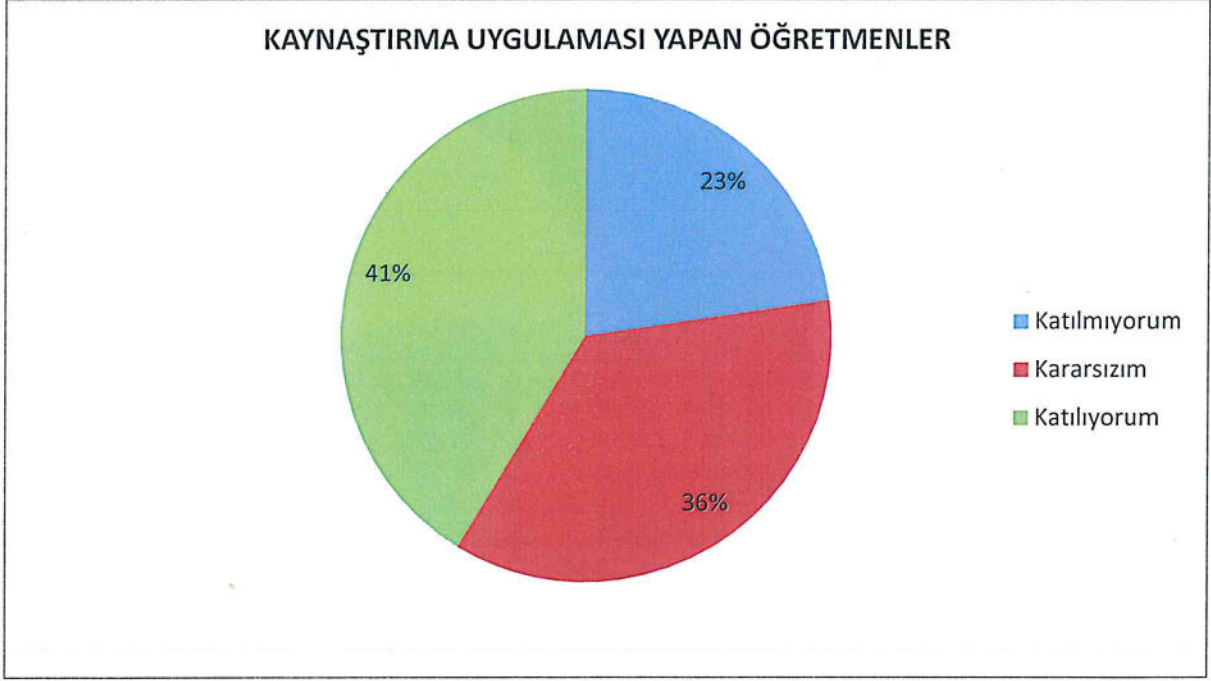
11.Kaynaştırma uygulamalarında destek eğitimin ders saatleri içinde öğrenciye verilmesi uygun mudur?

12.Kaynaştırma uygulamalarında destek eğitimin ders saatleri dışında öğrenciye eğitim verilmesi uygun mudur?

13. Destek eğitim odalarında verilen eğitimi öğrencinin dersine giren öğretmenin vermesi kaynaştırma uygulamalarına karşı olan tutumlarını etkiler mi?

TARTIŞMA

1. Yapılan araştırmada kaynaştırma eğitimi programı uygulayan ve uygulamayan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin başarisında aile ile işbirliğinin olumlu olduğu(%65) gözlemlenmiştir.
2. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin davranış problemlerinin sınıf ortamına olumsuz etkisinin az olduğu(%27), kaynaştırma eğitimi programı uygulamayan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin davranış problemlerinin sınıf ortamına olumsuz etkisinin çok olduğu(%65) gözlemlenmiştir.
3. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan ve uygulamayan öğretmenlerin destek eğitim faaliyetlerinde sınıf/branş öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencisi ile hemsinin olmasının verimlilik açısından kaynaştırma uygulamalarına ağırlıklı olumsuz bir etkisinin olmadığı(%47) gözlemlenmiştir.
4. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan(%63) ve uygulamayan(%69) öğretmenlerin sınıflarındaki kaynaştırma öğrenci sayılarının kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarını olumsuz etkilemediği gözlemlenmiştir.
5. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan(%80) ve uygulamayan(%85) öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik aldıkları seminer ve kursların kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarını olumlu etkilediği gözlemlenmiştir.
6. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan ve uygulamayan öğretmenlerin BEP hazırlama, uygulama, izleme ve değerlendirme sürecinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarını olumlu etkilediği gözlemlenmiştir.
7. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan ve uygulamayan öğretmenlerin çoğunluğu okullarda uygulanan kaynaştırma uygulamalarının yeterli olmadığı gözlemlenmiştir.
8. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan öğretmenlerin öğrencinin engel türünün kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarını olumsuz etkilemediği gözlemlenirken Kaynaştırma eğitimi programı uygulamayan öğretmenlerin öğrencinin engel türünün kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarını olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir.
9. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan ve uygulamayan öğretmenlerin çoğunluğu mezuniyet alanlarının kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarını olumlu etkilediği gözlemlenmiştir.
10. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan öğretmenlerin çoğunluğu(%40) öğretmenlik branşlarının kaynaştırma öğrencilerine karşı tutumlarını olumlu etkilerken kaynaştırma eğitimi programı uygulamayan öğretmenlerin çoğunluğu(%47)

öğretmenlik branşlarının kaynaştırma öğrencilerine karşı tutumlarını olumsuz etkilemediği gözlemlenmiştir.

11. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan ve uygulamayan öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarında destek eğitimin ders saatleri içinde verilmesinin daha uygun olduğu gözlemlenmiştir.
12. Kaynaştırma eğitimi programı uygulayan ve uygulamayan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin destek eğitim odalarındaki eğitimlerine dersine giren ilgili öğretmenlerin tutumlarını olumlu etkilediği gözlemlenmiştir.

ÖNERİLER

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında bilgilerinin eksik olduğu ve bilgi eksikliğinin tutumları olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri, idareciler, normal gelişim gösteren öğrenciler, engelli ve normal gelişim gösteren öğrenci velileri ve tüm okul personelinin kaynaştırma konusunda bilgilendirilmesi, başarılı bir kaynaştırma uygulaması yapmaya fırsat sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, öğretmen, kaynaştırma ekibinin en önemli üyesidir. Bu nedenle öğretmenlere kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini geliştirme fırsatları sunan hizmetiçi eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Bu konuda kendini geliştirme olanağı bulan öğretmenlerin normal gelişim gösteren öğrencileri ve velileri bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapmaları ve bu süreci daha sağlıklı yürütebilmeleri mümkün olacaktır.
2. Bu araştırmada sınıfların çok kalabalık olduğu ve her sınıfta 1-3 arası kaynaştırma öğrencisi bulunduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin yükünü hafifletmek için sınıf mevcudu, kaynaştırma uygulamasının yapıldığı yapılacak sınıflarda idare tarafından Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre düzenlenmelidir. Yapılacak olan bu düzenlemeler, kaynaştırma uygulamasının daha başarılı yürütülebilmesine imkan sağlayacaktır. Öğretmenlerin engelli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeleri için çeşitli projelerin oluşturulması, bu projelerin etkililiklerinin değerlendirilmesi ve bu tür çalışmaların yaygınlaştırılması gerekmektedir. Kaynaştırma eğitimine yönelik tutumların olumlu olması, kaynaştırma uygulamalarının başarılı olması açısından önemli görülmektedir. Okullarda kurulan BEP geliştirme biriminin, BEP'in hazırlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için çalışmalar yapılmadığına ulaşılmıştır. İdare tarafından, okullarda kurulan BEP geliştirme biriminin çalışmalarının işlevsel kılınması ve birim üyelerinin aktif katılımının sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla görev esnasında, BEP geliştirme biriminde görevli olan kişilerin bilgi eksikliklerinin giderilmesi ve çalışmaların aktif olması için, hizmet içi eğitim yoluyla bilgilendirme çalışmaları yapılabilir. Ayrıca bu kurslarda konu olarak, kaynaştırma eğitiminde BEP uygulamanın gerekliliği, BEP geliştirme süreci, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi yer alabilir.
3. Kaynaştırma eğitimi yapılan okullarda özel eğitim öğretmeni ve rehber öğretmen bulunmasının ve kaynaştırma eğitiminin bu öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Kaynaştırma uygulamasının yürütüldüğü okullarda bir özel eğitim öğretmeni ya da özel eğitim danışmanı görevlendirilmelidir. Her okulda mutlaka rehber öğretmen bulunmalıdır.

Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Öğretmen, öğrenci ve velilerin tutumlarını etkileyebilecek başka değişkenler araştırılabilir. Normal gelişim gösteren öğrencilerin engelli akranlarına karşı tutumlarında, engelli öğrencinin yaşının, sosyo-ekonomik düzeyinin ve engel türünün etkili olup-olmadığı incelenebilir. Ayrıca, engelli çocuk velilerinin kaynaştırmaya karşı olan tutumunun, çocuklarının eğitimine katılımına göre değişip-değişmediği belirlenebilir. Öğretmenlerin tutumlarının da, kaynaştırma öğrencisinin engel türünden etkilenip etkilenmediği incelenebilir.

2. Bu araştırmada hafif düzeyde zihinsel engelli, özel öğrenme güçlüğü, dil ve konuşma güçlüğü öğrencilerin kaynaştırıldığı sınıflarda uygulama yapılmıştır. Kaynaştırma eğitiminde, farklı engel gruplarının tutumlar üzerinde etkili olacağı düşünölmektedir. Bu yüzden, farklı engel gruplarının (fiziksel engelli, işitme engelli, otistik vb.) kaynaştırıldığı sınıflarda uygulamalar yapılabilir.

3. Bu araştırmada tutumlar ve tutumları etkileyen değişkenler belirlenmiştir. Daha sonraki yapılacak çalışmalarda, normal gelişim gösteren öğrencilere, velilere, öğretmenlere, idarecilere, okul personeline kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirme çalışması yapılarak, kaynaştırma uygulamasına ilişkin tutum ve görüşlerin değiştirilmesinin planlandığı deneysel çalışmalar yürütülebilir. Daha önce yapılan bilgilendirme çalışmalarına bakıldığında; tutumların olumlu yönde değiştiği gözlenmiştir.

4. Bu araştırmada normal gelişim gösteren öğrencilerin tutumları incelenmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda öğrencilerin tutumlarının oluşmasına kaynaklık eden anne-babalarının da tutumları incelenerek etkileşime bakılabilir.